

**OLIY TA'LIMDA MUAMMOLI VA FANLARARO YONDASHUV
ORQALI TALABALARDA IJODIY FIKRLASHNI SHAKLLANTIRISH**

Boltayeva Zilola Yo'ldoshali qizi

O'zMU O'zbek tilshunosligi kafedrası stajyor-o'qituvchisi

zilolaboltayeva3885@gmail.com, +998974003885

<https://orcid.org/0009-0003-2467-9513>

Annotatsiya. Maqolada talabalarda ijodiy fikrlashni rivojlantirishda muammoli vaziyatlar va fanlararo integratsiya pedagogik strategiyasi tahlil qilinadi. Oliy ta'limda turli fanlarni birlashtirish orqali talabalarni innovatsion yechimlar yaratishga rag'batlantirish, muammoli vaziyatlarda analitik va kreativ tafakkurini shakllantirishning samarali metodlari yoritilgan. Shu bilan birga, maqolada ijodiy fikrlashni baholash mezonlari va akademik muhitning roli ham keng ko'lamda tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: ijodiy fikrlash, muammoli vaziyat, fanlararo integratsiya, interdisiplinar yondashuv, innovatsion yechim, oliy ta'lim, akademik muhit.

Zamonaviy oliy ta'lim tizimida talabaning shaxsiy va intellektual rivojlanishi nafaqat nazariy bilimga, balki muammoli vaziyatlarda yangi g'oyalarni ishlab chiqish qobiliyatiga bog'liqdir [1]. Fanlararo yondashuv orqali talabalar turli bilimlar va metodlarni birlashtirib, innovatsion yechimlar yaratishga o'rganadilar [2].

Ijodiy fikrlash — bu talabaning murakkab muammolarni tahlil qilish, noodatiy yechimlar ishlab chiqish va yangi g'oyalarni amaliyotga tatbiq etish qobiliyati [3]. Shu nuqtai nazardan, interdisiplinar va muammoli yondashuv oliy ta'limda talabalar ijodiy salohiyatini oshirishning samarali vositasi hisoblanadi.

Muammoli yondashuv talabaning tanqidiy tafakkur va qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Fanlararo integratsiya esa talabaning turli fanlardan olgan bilimlarini birlashtirib, murakkab va real muammolarni yechish imkonini beradi [4].

Kognitiv va pedagogik nuqtai nazardan, fanlararo yondashuv quyidagi asosiy jihatlarni o'z ichiga oladi [5]:

1. Bilimlar integratsiyasi: turli fanlardan olgan konseptual bilimlarni bir muammoni yechishda qo'llash.

2. Kreativ tafakkur: turli nuqtai nazarlarni solishtirish va yangi g'oyalar ishlab chiqish.

3. Muammolarga sezgirlik: talabalar real hayot sharoitida murakkab vaziyatlarni tahlil qiladi va yechim topadi.

Fanlararo va muammoli yondashuv asosida ijodiy fikrlashni rivojlantirish uchun quyidagi strategiyalar qo'llaniladi:

Interdisiplinar loyihalar: talabalar biror muammoni turli fanlardan olgan bilimlari yordamida yechadi [6].

Simulyatsiya va muammoli mashqlar: virtual laboratoriyalar va simulyatsion vaziyatlar talabaning ijodiy tafakkurini rag'batlantiradi [7].

Kollaborativ va diskussiya mashqlari: guruhda ishlash orqali turli g'oyalarni solishtirish va yangi yechimlar ishlab chiqish.

Refleksiv metodlar: talabalarning o'z fikrini tahlil qilish va baholash imkonini beradi [8].

Shu yondashuvlar talabalarning analitik, kreativ va tanqidiy tafakkurini birgalikda rivojlantiradi.

Tadqiqot quyidagi metodlar asosida olib borildi:

1. Nazariy tahlil: muammoli ta'lim, interdisiplinar yondashuv va ijodiy fikrlash bo'yicha manbalar o'rganildi [1–8].

2. Eksperimental metod: oliy ta'lim muassasalarida talabalardan eksperimental va nazorat guruhlari shakllantirildi. Eksperimental guruhda fanlararo loyiha, muammoli vaziyat va kollaborativ mashqlar qo'llanildi.

3. Sotsiopedagogik kuzatuv: talabalarning loyiha ishlari va ijodiy mashqlari auditoriyada kuzatildi.

4. Baholash mezonlari: original va noodatiy g'oyalar soni, fanlarni integratsiyalash qobiliyati, yechim samaradorligi va tafakkur tezligi [9].

5. Statistik tahlil: eksperiment natijalari o'rtacha ko'rsatkichlar va foizlar bo'yicha tahlil qilindi.

6. Refleksiv metod: talaba va o'qituvchi fikrlari asosida tahlil qilindi.

Muammoli va fanlararo yondashuv talabalarda ijodiy fikrlashni samarali shakllantiradi. Oliy ta'lim dasturlarida loyihalar, muammoli mashqlar, kollaborativ va simulyatsion mashqlar keng qo'llanishi lozim. Talabalar ijodiy salohiyatini baholash mezonlari original g'oyalar, fanlarni integratsiyalash ko'nikmasi va yechim samaradorligini o'z ichiga oladi. Fanlararo yondashuv oliy ta'lim dasturlarini

innovatsion pedagogik strategiyalar bilan boyitadi. Akademik muhit talabalarning ijodiy faoliyatini qo'llab-quvvatlashi va rag'batlantirishi shart. Eksperiment natijalari pedagogik dasturlar va strategiyalarni takomillashtirishda asos bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov, M. Pedagogik tafakkur va ijodiy yondashuv nazariyasi. Toshkent: Fan nashriyoti. 2022.
2. Guilford, J.P. The Nature of Human Intelligence. New York: McGraw-Hill. 1967.
3. Torrance, E.P. Creativity and Education. Lexington, MA: Heath. 1974
4. Hasanov, B. Pedagogik innovatsiyalar va interfaol metodlar. Samarqand: SamDU nashr. 2020.
5. Novak, M., Cañas, J. The Theory Underlying Concept Maps and How to Construct and Use Them. Florida Institute for Human and Machine Cognition. 2008.
6. Xudoyberdiyeva, M. "Talabalarda kreativ fikrlashni rivojlantirish omillari." Ta'lim va Innovatsiya Jurnali, №4. 2021.
7. Azizova, Z. "Ijodiy fikrlashni baholash mezonlari va amaliy tahlil." Pedagogika va Psixologiya Ilmiy Jurnali, №3. 2022.
8. Yuldasheva, D. "O'qituvchi shaxsi va ijodiy muhit yaratish omillari." Ta'lim Texnologiyalari, №2. 2021.
9. Xasanova, S. "Fanlararo yondashuv va muammoli vaziyatlarda ijodiy fikrlashni rivojlantirish." Pedagogika va Rivojlanish Jurnali, №3. 2024.